

MARIOLA OLEJNICZAK

„Sześć-ścian przeszłości. Skarbiec z Ostrowa Lednickiego” –
wystawa czasowa w nowym gmachu Muzeum Pierwszych
Piastów na Lednicy¹

‘Cube. The Six Walls of the Past. The treasury from Ostrów
Lednicki’ – temporary exhibition in the new building
of the Museum of First Piasts at Lednica

Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy jest niezaprzeczalnie jednym z najważniejszych i najbardziej wpływowych muzeów w Wielkopolsce. Dzięki realizacji programu „Dziedzictwo Pierwszych Piastów na Lednicy – rozbudowa infrastruktury magazynowo-konserwatorsko-wystawienniczej” zwiększyło swoją szansę na to, by stać się również jedną z bardziej liczących się placówek w kraju. Inwestycja wprowadziła instytucję w nowy wymiar, zapewniając Muzeum nowe przestrzenie wystawiennicze i edukacyjne, nowe magazyny, pracownie i sale, co przełoży się na możliwość tworzenia innowacyjnych ofert dydaktycznych i turystycznych. Zakończenie projektu i oddanie do użytku nowoczesnego pawilonu Muzeum odbyło się w dniu 7 października, towarzyszyło temu otwarcie nowej wystawy czasowej pt. „Sześć-ścian przeszłości. Skarbiec z Ostrowa Lednickiego”.

Pierwszą ekspozycję zaprezentowaną w nowym gmachu Muzeum przygotowali edukatorzy i edukatorki z Działu Edukacji Muzealnej. Warto ten fakt podkreślić, bowiem powierzenie przygotowania wystawy archeologicznej osobom właśnie z tego działu wydarzyło się w historii placówki po raz pierwszy (ryc. 1). Wystawa swoją formą odbiega od tradycyjnych ekspozycji tworzonych dotychczas w Muzeum. Wszystkie znajdujące się na niej artefakty wkomponowano w specjalnie przygotowaną przestrzeń wielkiego czarnego sześcianu (sześć ścian), całość zaś uzupełniono prezentacjami multimedialnymi. Ekspozycję wypełniło dokładnie 969 zabytków, z czego – co warto podkreślić – zaledwie osiem ekspozatów stanowiło kopie oryginalnych przedmiotów.

¹ Tekst jest częściowo przerobionym fragmentem informatora *Inny wymiar Muzeum. Edukacja* autorstwa M. Olejniczak, Dziekanowice 2022.

Ryc. 1. Orowadzanie po wystawie „Sześć-ścian przeszłości. Skarbiec z Ostrowa Lednickiego”.
Fot. M. Józwickowska

FIG. 1. Guided tour of the exhibition ‘Cube. The Six Walls of the Past. The treasury from Ostrów Lednicki’. Photo by M. Józwickowska

Twórcy wystawy, dokonując wyboru prezentowanych zabytków, kierowali się przede wszystkim oryginalnością eksponatów i wybierali te przedmioty, których nigdy nie prezentowano na wcześniejszych ekspozycjach, a które, jednocześnie, ze względu na stan swojego zachowania i kunszt ich wykonania, stanowią świadectwo wyjątkowych zdolności naszych przodków. Całości przyświeca zamierzenie, by dzięki tak skonstruowanemu projektowi wystawy stworzyć optymalne warunki do silnego oddziaływania prezentowanych zabytków na widza poprzez odwołanie się do jego osobistych doznań estetycznych i emocjonalności.

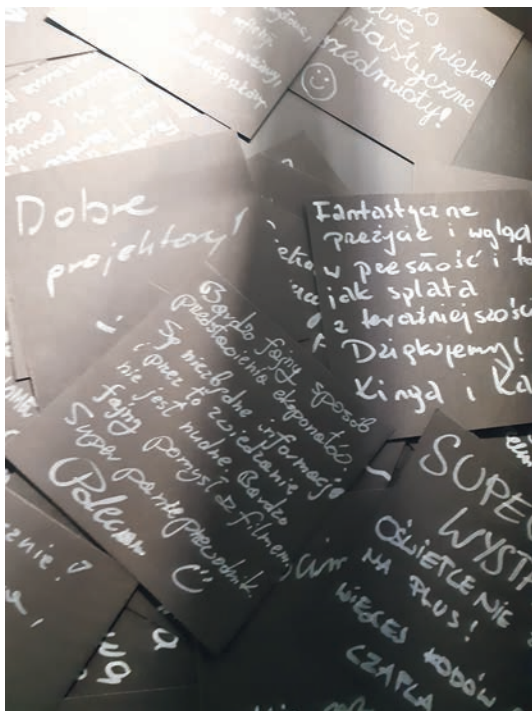
Dodatkowym celem było stworzenie odczuwalnego przez wizytujących Muzeum wrażenia, że znajdują się w przestrzeni przypominającej bardziej galerię sztuki niż muzeum o profilu archeologiczno-historycznym. Zabieg ten przygotowano celowo z kilku powodów. Pierwszym było dążenie, by stworzyć coś zupełnie odmiennego, stanowiącego ciekawy kontrpunkt dla przyszłej wystawy stałej, która w projekcie ma już założenia klasycznej narracyjnej ekspozycji, wypełnionej bogatą aranżacją, manekinami, sprzętami multimedialnymi i wieloma elementami scenograficznymi.

Drugim powodem była chęć zwrócenia uwagi na fakt, że zabytek archeologiczny potraktowany w taki sposób – bez obecności obszernych opisów i objaśnień – daje widzowi szansę na podjęcie samodzielnej interpretacji, otwiera go na

własne poszukiwania i staje się silnym bodźcem do niepowtarzalnego i osobistego przeżycia wystawy, a za jej pośrednictwem także odległego świata, do którego ona odsyła.

Ekspozycja „Sześć-ścian przeszłości. Skarbiec z Ostrowa Lednickiego” nie posiada kontrolowanej narracji, określającej kierunek i jedną właściwą drogę zwiedzania ekspozycji, dzięki czemu zachęca odwiedzające osoby do tworzenia własnych indywidualnych ścieżek wewnątrz instalacji potężnego czarnego tytułowego „Sześcianu” i kierowania się podczas zwiedzania własnymi zainteresowaniami. Komentarz video, który stanowi uzupełnienie całej ekspozycji, służy zestawieniu świata naszych przodków z jego współczesnymi odpowiednikami, przez co tak odlegli nam na pierwszy rzut oka bohaterzy z przeszłości mają szansę stać się bliżsi naszemu sercu. Zabieg zestawiania dwóch światów, minionego i współczesnego, wskazuje, że wcale tak bardzo się od siebie nie różnimy: używamy podobnych sprzętów, towarzyszą nam podobne emocje i usprawiedliwione jest nawet stwierdzenie, że mimo różnego osadzenia w czasie pragniemy przez wieki wciąż tego samego: bezpieczeństwa, pokoju, miłości, przyjaźni i stabilizacji. Opisany zabieg odwołuje się także do przekonania, iż przedstawiając historię, zwłaszcza młodym ludziom, powinniśmy czynić to w języku współczesnym, odwołując się do kodów komunikacji powszechnie dzisiaj stosowanych i zrozumiałych dla osób zwiedzających, czyli sięgając przede wszystkim po obraz, w którym najczęściej jest kodowana współczesna narracja. Zabieg ten zastosowano, by zaprosić do dyskusji na temat tego, co kiedyś było istotne i wartościowe, a co jest tym dziś. Także, by skłonić do rozważań nad tym, co było i co jest dziś istotą „skarbu”. W myśl tego pomysłu, wystawienniczy potężny czarny sześciąt ma pełnić trochę futurystyczną wizję skarbcza, w którym złożono nie tylko najcenniejsze artefakty przeszłości, ale – co równie ważne – również zaklęty w nich ładunek emocjonalny.

Przygotowując wystawę, przyświecało nam założenie, że musimy uwolnić się od subiektywnego myślenia, pomimo tego, że taki jest cały świat, w jakim żyjemy. Mieliśmy bowiem świadomość, że efektem takiego sposobu myślenia i działania są obecne dysproporcje społeczne. Dlatego też w czasie procesu twórczego, jakim jest organizowanie wystawy, robiliśmy wszystko, aby tak przewartościować swoje intencje pod kątem obiektywizmu, by zbudować „coś” jak najbardziej inkluzywnego. Kierując się zasadą równego dostępu do przestrzeni publicznej, w oparciu o te refleksje stworzyliśmy ekspozycję, która pod względem użytego tekstu celowo ogranicza się do zastosowania tylko jednej tablicy z opisem w języku polskim, angielskim oraz piśmie Braille’a. Cały zamysł wystawy w zrozumiały sposób ukazuje prezentacja video (co ma znaczenie w odniesieniu do osób z dysfunkcjami, jak i obcokrajowców, dzieci i młodzieży). Film posiada opis audiodyskrypcyjny stworzony w piśmie Braille’a oraz przy użyciu większej czcionki na potrzeby osób niedowidzących. Ścieżka dźwiękowa przez większość osób odbierana jest jak muzyka tła (powodująca wg opinii wielu zwiedzających wyciszenie). Na ekspozycji

RYC. 2. Opinie zostawione przez zwiedzających wystawę. Fot. M. Józwickowska
 FIG. 2. Feedback left by visitors to the exhibition. Photo by M. Józwickowska

znajduje się makieta tytułowego „sześć-ścianu”, co jest elementem istotnym dla osób niewidomych. W sali znajdują się kopie zabytków (sprawdzające się nie tylko wśród grup z niepełnosprawnościami, ale też wśród dzieci i młodzieży, a nawet seniorów). Wejście/wyjście do konstrukcji posiada wymiary zapewniające swobodny dostęp zarówno osobom poruszającym się przy użyciu balkonika, jak i wózka. Oświetlenie jest skupione na zabytkach, w sali panuje półmrok, co jest istotne dla osób ze spektrum autyzmu. Zabytki, w liczbie 969, w zależności od posiadanej wielkości są wyselekcjonowane i umieszczone na różnych wysokościach, co zapewnia ich łatwą dostępność. Podpisy wykonano przy zastosowaniu dużego kontrastu, przez co są czytelne (białe tabliczki z czarnym tekstem). Na sali wystawowej znajduje się kilka lekkich przenośnych puf, dających szansę na to, aby przysiąść, co jest ważne zarówno dla seniorów, jak i osób okresowo znajdujących się w gorszej kondycji zdrowotnej.

Czy wszystkie podjęte przez nas działania czynią tę wystawę w pełni dostępną? Domyślamy się, że mimo wszystko jeszcze nie, ale można sądzić, że jest ona już wielkim krokiem postawionym w kierunku tak ważnej dziś inkluzywności. Uzmysłowanie sobie, że misją współczesnej instytucji muzealnej jest „służenie ludziom”, powinno skłonić każdego z nas nie tylko do myślenia, ale i działania na rzecz potrzeb każdej grupy odbiorczej.

W czasie dwóch pierwszych tygodni otwarcia nowego gmachu Muzeum wystawę „Sześć-ścian przeszłości. Skarbiec z Ostrowa Lednickiego” odwiedziło 1062 osób (ryc. 2).

otrzymano (received): 04.11.2022; zaakceptowano (accepted): 12.12.2022

mgr Mariola Olejniczak
Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
Dział Edukacji Muzealnej
Dziekanowice 32
62-061 Lednogóra
e-mail: edu.mo@lednica.pl

 <https://orcid.org/0000-0002-6657-343X>